

Příručka zeleného úřadování a nakupování

*pro zdravější
a přírodě přátelštější
kanceláře a úřady*

Příručka zeleného úřadování a nakupování

Sestavili Kamila Danihelková a Petr Ledvina

Vydala Síť ekologických poraden

ve spolupráci s Ekoporadnou Živica (SK) a Kótháló (HU).

Grafická úprava a ilustrace: Ďuro Balog

Neprošlo jazykovou úpravou.

2009

Za podporu projektu děkujeme

www.zeleneuradovani.cz

www.ekoporadna.sk

www.ekoporadna.cz

www.kothalo.hu

Co znamená zelené úřadování?

Jedná se o zkrácený název pro environmentálně příznivé chování institucí – úřadů, škol, ale i firem. Zelené (udržitelné) úřadování může být realizováno na úrovni jednotlivců, domácností, malých i velkých organizací či podniků.

Tato příručka se zaměřuje především na prostředí kanceláří firem a veřejné správy. Velmi důležitou úlohu v procesu zeleného úřadování hrají právě instituce financované z veřejných prostředků, jako jsou např. obecní, městské či krajské úřady, školy, školky, domy s pečovatelskou službou, knihovny, kulturní zařízení apod. Zelené úřadování zahrnuje jak systémová opatření zaměřená zejména na provoz a chování, tak i nakupování.

Co je to zelené nakupování?

Zelené nakupování je takový způsob nákupu či zásobování, při kterém je brán ohled na dopad vybraného zboží a služeb na životní prostředí. Vybírají se produkty, jejichž negativní dopad na životní prostředí je co nejnižší. Kritéria, která se při tom berou v úvahu, jsou například recyklovatelnost, biologická rozložitelnost, materiální a energetická náročnost výroby, zdravotní nezávadnost, transportní vzdálenost od výrobce ke spotřebiteli atd.

Významnou roli při podpoře ekologicky šetrných výrobků a služeb na trhu hraje kupní síla orgánů veřejné správy, která tak pomáhá šířit udržitelný model spotřeby a výroby.

Některé z evropských zemí zelené nakupování využívají již od 80. let 20. století. Vědí, že nutné změny našeho chování, které mohou omezovat jevy jako například klimatické změny či vyčerpávání přírodních zdrojů, se neobejdou bez adekvátních změn chování veřejné správy a dalších veřejných organizací a institucí.

EU a svět

Trend odpovědného nakupování ve veřejném sektoru (anglicky označovaný jako „Green Public Procurement – GPP“ nebo „Sustainable Public Procurement“) je výrazně propagován i Evropskou komisí. Vždyť prostředky vydané na nákupy ve veřejném sektoru nejsou zanedbatelné. Uvádí se, že v Evropské unii představují asi 17 % hrubého domácího produktu a v České republice je to až 20 %.

Neméně důležitá je u úřadů a dalších veřejných institucí role působení příkladem, protože tak pomáhají šířit udržitelný model spotřeby a výroby. Pro své aktivity mohou najít oporu i v různých strategických a legislativních dokumentech. Světový summit o životním prostředí v Johannesburgu 2002 stanovil v jednom ze svých cílů podporovat takové strategie nakupování ve veřejné správě, které podněcují rozvoj a šíření ekologicky šetrného zboží a služeb.

Akční program pro životní prostředí EU (usnesení č. 1600/2002/EG) mluví o podpoře nakupování ve veřejném sektoru, které se řídí ekologickými kritérii, promítnutými např. do ekologického značení. Do nákupních postupů lze zahrnout kritéria týkající se životního cyklu výrobku včetně výrobní fáze.

Nakupování ve veřejném sektoru může významně přispět k dosažení udržitelného rozvoje. V roce 2001 Evropská komise odhadovala, že veřejná správa v Evropě utratí asi 1 bilión eur za zboží, práce a služby. To zahrnuje například 2,8 milionů počítačů a monitorů nakupovaných každý rok veřejnou správou v EU. Jen přechod veřejné poptávky z tradiční na zelenou energii by mohl ušetřit 60 milionů tun skleníkových plynů (CO₂-ekvivalentů), což odpovídá 18 % závazku EU v rámci Kjótského protokolu.

Zdroj: ICLEI

Od zeleného k udržitelnému

Zelené úřadování může zohledňovat kromě environmentálních a ekonomických aspektů i rozměr sociální a etický – např. nákup Fair Trade občerstvení (káva, čaj) pro pracovní porady, nákup výrobků z chráněných dílen (např. vánoční přání, tašky) apod. V tomto širším pojetí hovoříme o udržitelném či odpovědném nakupování. Za udržitelné/odpovědné můžeme pokládat takové nakupování, které snižuje negativní vlivy na životní prostředí, myslí na zlepšení v oblasti sociální a zároveň je ekonomicky efektivní. Může se přitom jednat o nakupování pro jednotlivé domácnosti, malé i větší soukromé firmy či veřejné instituce.

Vlivy na životní prostředí

Každá lidská činnost, každý výrobek nebo služba, kterou nakupujeme, má určitý vliv na životní prostředí. Při úvahách, jaké jsou dopady konkrétního produktu a jak velký je jejich vliv, přemýšlíme nad celým životním cyklem – „od kolébky až po hrob“, od získávání surovin přes výrobu, dopravu, používání až po likvidaci poté, co výrobek dosloužil. Odpovědným nakupováním můžeme tyto negativní dopady často významně snížit. V dnešní době už najdeme řadu výrobků či služeb, které jsou k životnímu prostředí šetrné a přitom nemusí být cenově nedostupné (na některých lze dokonce i ušetřit).

Málokdo si uvědomuje, jak obrovské množství zdrojů kryje naše každodenní potřeby. Například na výrobu zubního kartáčku je zapotřebí 1,5 kg surovin a na mobilní telefon, kterých se v ČR používá asi 11 mil. kusů, dokonce 75 kg! Hmotnost samotných výrobků je přitom minimální.

Společenský dopad

Naše nakupování má také sociální souvislosti a dopady. Můžeme nakupovat tak, abychom podpořili zlepšení v této oblasti. Jako příklad můžeme uvést zaměstnávání znevýhodněných skupin (např. chráněné dílny), záruky přijatelných pracovních podmínek zaměstnanců ve firmách, které najímáme (např. stavebních dělníků), usnadnění vstupu a pohybu pro handicapované osoby, odmítání práce dětí nebo podpora výrobků s označením Fair Trade.

Spřavedlivý obchod - Fair Trade je obchodní partnerství, jehož cílem je přímá a účinná podpora znevýhodněných výrobců z rozvojových zemí. Toho se snaží docílit především poskytováním „férových“ obchodních podmínek pro zapojené výrobce, důrazem na dodržování základních norem pracovního práva a ochrany životního prostředí a zvyšováním informovanosti spotřebitelů o situaci malých zemědělců a řemeslníků v rozvojových zemích. Sortiment Fair trade výrobků zahrnuje např. certifikovanou kávu, čaj, kakao, čokoládu či umělecké a řemeslné výrobky.

Zdroj: Společnost pro Fair Trade a rozvojové vzdělávání

Ekonomická zodpovědnost

Odpovědné nakupování znamená také odpovědnost finanční a jde tedy o ekonomicky efektivní nákupy. Velmi často při nákupu zvážíme jen vlastní cenu nakupovaného zboží a už do ní nepromítáme provozní náklady při užívání výrobků nebo služeb spojené se spotřebou energie, vody, údržbou, celkovou životností apod. Někdy lze snížit množství nakupovaného zboží změnou postupů (např. snížit spotřebu papíru upřednostněním elektronické komunikace či oboustranného tisku).

Rozhodne-li se zadavatel pro zadání veřejné zakázky podle základního hodnotícího kritéria ekonomické výhodnosti nabídky, stanoví vždy dílčí hodnotící kritéria. Dílčí hodnotící kritéria se musí vztahovat k nabízenému plnění veřejné zakázky a mohou jimi být vedle nabídkové ceny zejména kvalita, technická úroveň nabízeného plnění, estetické a funkční vlastnosti, vlastnosti plnění z hlediska vlivu na životní prostředí, provozní náklady, návratnost nákladů, záruční a pozáruční servis, zabezpečení dodávek, dodací lhůta nebo lhůta pro dokončení.

Výhody zeleného (udržitelného) nakupování

Proč kromě finančních aspektů promítat do rozhodování o tom, které zboží či službu nakoupíme, i environmentální a sociální kritéria? Hlavními přínosy takového počínání budou:

- Reálné snížení zátěže životního prostředí díky pořizování environmentálně šetrného zboží a služeb.
- Snížení sociálního napětí díky pořizování vhodných výrobků a služeb (např. přednostní nákup výrobků z chráněných dílen může znamenat zvýšení zaměstnanosti znevýhodněných osob v těchto dílnách pracujících).
- Zvýšení dostupnosti environmentálně a sociálně vhodných výrobků a služeb (dodavatelé ochotněji a pružněji reagují především na požadavky větších odběratelů, vhodné zboží pak může rozšířit jejich nabídku a být dostupné i menším odběratelům na úrovni jednotlivých domácností).
- Podpora environmentálně příznivých inovací výrobků (díky náročnějším požadavkům na environmentální parametry se objevují nové výrobky či služby s menšími nepříznivými dopady na životní prostředí nebo se tyto novinky stávají cenově dostupnější).
- Působení jako příklad pro ostatní (zaměstnance, dodavatele, návštěvníky a klienty apod.), zejména pokud je toto počínání vhodným způsobem prezentováno.

Kompaktní úsporná zářivka o výkonu 23 W s životností 6000 hodin nahradí 100 W žárovku a během své životnosti ušetří 462 kWh elektrické energie, spotřebiteli 1600 Kč a při přepočtu na oxid uhličitý uspoří také 480 kg tohoto skleníkového plynu.

Zdroj: Rámec udržitelné spotřeby a výroby

Ukázkou toho, jak volba spotřebitelů ovlivňuje nabídku v obchodech, je trh s biopotravinami, jehož boom dnes pozorujeme. Během dvou let jeho obrat vzrostl o 79 % a v roce 2006 obyvatelé ČR utratili za biopotraviny 760 mil. Kč.

Zdroj: Český trh s biopotravinami 2007, Green Marketing 2007

Podmínky pro úspěšnou realizaci projektů

Při realizaci každého projektu odpovědného nakupování je možné si pomoci následujícími doporučenými postupnými kroky:

- Podpora vedení (deklarovaná formou dokumentu jako např. usnesení, strategické a koncepční dokumenty apod.).
- Určení pracovníka zodpovědného za realizaci projektu.
- Vytvoření dostatečného týmu spolupracovníků (interních a/nebo externích).
- Shromáždění dostupné literatury a informačních zdrojů, reference a zkušenosti z jiných projektů.
- Analýza současného stavu, zhodnocení předpokladů pro projekt.
- Návrh vhodných opatření a jejich realizace.
- Návrh měřitelných kritérií úspěšnosti realizace projektu a jejich sledování a vyhodnocování.
- Komunikace (dovnitř organizace i navenek) a školení a informování zaměstnanců.
- Neustále zlepšování se.

Výdaje českých ministerstev za ekologicky šetrné výrobky dosáhly v roce 2006 částky 242,2 miliónů Kč (v roce 2005 to bylo jen 139,5 miliónů Kč). Z toho kancelářské papírenské výrobky představovaly 11,3 %, na kancelářský nábytek ministerstva vydala 18,3 %, na výpočetní techniku (se značkou Energy Star) 15 %, na hygienické papírenské výrobky 7 % a na kopírky a tiskárny 5 % výdajů. Nákup ekologických výrobků státní správou je velmi důležitý. Ekologická poptávka stimuluje trh i veřejnost. Nákupy a další zakázky veřejné správy dosahují v ČR částky kolem 20 % HDP (v EU je to 17 %).

Zdroj: MŽP

10

Desatero pro odpovědné nakupování a provoz

Rozhodování o tom, který výrobek je vhodný z hlediska environmentálního a sociálního není jednoduché. Při volbě a výběru konkrétního zboží či služeb nám může pomoci následující „desatero pro odpovědné nakupování a provoz“. Čím více pravidel a zásad se nám podaří do našich nákupů a do každodenního chodu naší instituce promítnout, tím lépe.

1) Pravidlo 3R (Reduce, Reuse, Recycle)

Kupujeme jen to, co potřebujeme, funkční věci necháváme dosloužit, abychom nevytvářeli zbytečný odpad. Kupujeme výrobky na více použití, které dlouho vydrží. Nepotřebných a nefunkčních věcí se přednostně zbavujeme tak, aby je mohl využít ještě někdo jiný, a pokud to nelze, tak aby alespoň materiál z nich mohl být znovu zužitkován.

2) Biologicky rozložitelné, recyklované a recyklovatelné materiály

Dáváme přednost výrobkům (včetně jejich obalů), které jsou biologicky rozložitelné nebo alespoň recyklovatelné s možností jejich předání k recyklaci ve své obci. Upřednostňujeme výrobky (a obaly) z recyklovaných materiálů (např. papíru).

3) Čím méně obalů, tím lépe

Větší balení šetří obalový materiál a zmenšují množství odpadu. Optimální jsou obaly vratné a znovu použitelné, opětovně naplnitelné. Nevhodným opakem jsou obaly na jedno použití. Také upřednostňování koncentrátů (např. u pracích a čistících prostředků) znamená menší množství obalového odpadu.

4) Výrobky s co nejnižším obsahem látek poškozujících životní prostředí a lidské zdraví

Zvažme nákup výrobků obsahujících jedy, organická rozpouštědla a další látky, které se uvolňují do prostředí, akumulují se v tělesných tkáních a jsou těžko odbouratelné. Zvláště je-li dostupná šetrnější alternativa.

5) Výrobky a potraviny z blízka

Nakupováním místních produktů podporujeme místní živnostníky, a tím i prosperitu regionu. Nepřímo také chráníme životní prostředí, protože snižujeme nutnost dálkové (většinou silniční) dopravy – šetříme tak ovzduší, vodu, silnice, pohonné hmoty a v konečném důsledku i zdraví a lidské životy.

6) Výrobky šetřící zdroje a energii

Dáváme přednost takovým výrobkům, jejichž výrobou i provozem jsou suroviny i energie využívány s maximální efektivitou. Kupujeme spotřebiče s energetickým štítkem pokud možno s označením „A“ (ideálně A++), případně jinými systémy značení vztahujícími se k úsporám energie. Sem patří i využívání obnovitelných zdrojů energie (slunce, voda, vítr, biomasa).

7) Zohlednění sociálních aspektů

Upřednostníme výrobky či služby chráněných dílen či obdobných organizací se sociálním programem (např. zaměstnávání znevýhodněných osob). Požadujeme záruky pracovních podmínek zaměstnanců ve firmách, které najímáme (např. stavebních dělníků), případně firem poskytujících náhradní plnění. Myslíme na usnadnění vstupu a pohybu pro handicapované osoby. Odmítáme produkty dětské práce.

Ve světovém měřítku je přinuceno pracovat na 250 miliónů dětí. Největší podíl na světové populaci pracujících dětí má Asie (61%), následuje Afrika (32%) a Latinská Amerika (7%).

Zdroj: UNICEF

8) Produkty z ekologického zemědělství a šetrně obhospodařovaných lesů

Kupujeme produkty ekologického zemědělství (viz tabulka s příklady značení dále), které se vyhybá používání umělých hnojiv a pesticidů. Dbáme na to,

aby dřevěné výrobky pocházely z šetrně obhospodařovaných porostů a ne tropických pralesů či jiných míst, kde kácení ohrožuje původní ekosystémy a s nimi vzácnou faunu a flóru – včetně mnohdy neobjevených druhů, které by mohly být využity v medicíně nebo jinak prospěšným způsobem.

Certifikační systém FSC (Forest Stewardship Council) vznikl v roce 1993 z iniciativy zástupců mezinárodních ekologických organizací, velko- i maloobchodníků se dřevem, lesníků, dřevozpracujících průmyslu, sdružení domorodých obyvatel, odborů a certifikačních organizací z celého světa. Základní myšlenkou organizace FSC je podporovat environmentálně odpovědné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné obhospodařování lesů celého světa, a tím napomoci chránit mizející, ohrožené a devastované světové lesy.

Rozloha lesů certifikovaných systémem FSC velmi rychle roste. V prosinci 2007 bylo celkem certifikováno přes 93 milionů hektarů lesa v 84 zemích světa. Z toho zhruba polovina rozlohy připadá na Evropu.

Na trhu najdeme FSC certifikované hračky, nábytek, okna, dveře, schody, železniční pražce, zahradní nábytek, nábytek do domácností a kanceláří, potřeby pro kutily i kuchyňské náčiní. Z FSC dřeva se stavějí i domy a mosty. Velký rozmach zaznamenává výroba certifikovaného papíru a vydávání knih, časopisů a jiných publikací na FSC papíru.

Zdroj: FSC ČR

9) Výrobky spravedlivého obchodu Fair Trade

Kupujeme výrobky spravedlivého obchodu (Fair Trade), který zaručuje šetrný management území a spravedlivý výdělek lidem v rozvojových zemích. To se týká hlavně těch produktů, které nejsou „zblízka“, ale přesto je nezbytně potřebujeme.

10) Výrobky dokládající svoje kvality týkající se vlivu na zdraví a životní prostředí certifikátem (ekoznačky)

Pro snazší orientaci spotřebitelů byly vyvinuty systémy ekologického značení (viz příklady v Tabulce 1). Taková ekoznačka na výrobku znamená, že daný produkt splňuje předepsaná kritéria vlivu na životní prostředí a zároveň má stejné užité vlastnosti. Nezávislá agentura, která certifikát uděluje, tak vlastně provádí „detektivní práci“ za spotřebitele.

Příklady značení ekologicky šetrných výrobků a biopotravin.

Environmentálne vhodný produkt
SLOVENSKO

Ekologické poľnohospodárstvo
SLOVENSKO

Ekologicky šetrný výrobek
ČESKÁ REPUBLIKA

Produkt ekologického zemědělství
ČESKÁ REPUBLIKA

Evropský květ
EVROPSKÁ UNIE

Modrý anděl
NĚMECKO

Northern Swan
SKANDINÁVIE

Ekologické zemědělství
EVROPSKÁ UNIE¹

Přírodní kosmetika
NĚMECKO

Přírodní bio kosmetika
ČESKÁ REPUBLIKA

Energy Star / energetická efektivnost
MEZINÁRODNÍ

FSC / eko-obhospodařované lesy
MEZINÁRODNÍ

Opatření pro zelené/udržitelné nakupování a úřadování

1) Používání papíru a výrobků z něj

papír do tiskáren a kopírek, obálky, toaletní papír...

Nejdůležitější je snížení spotřeby papíru. Papír a veškeré papírové kancelářské potřeby by měly být z recyklovaného papíru. Sníží se zátěž na životní prostředí a navíc částečně klesnou náklady. Preferencí výrobků z recyklovaného papíru se podpoří také recyklace papíru a poptávku po výrobcích z něj.

- omezení množství tisku, tj. netisknout, co není potřeba (např. e-mail), dávat přednost, kde je to možné, elektronické korespondenci, archivování a dokumentaci
- využívat papír z obou stran, tj. oboustranný tisk a kopírování, a to jak u interního použití, tak u oficiálních dokumentů a formulářů; oboustranné popisování listů v blocích
- případný jednostranně potištěný papír používat na poznámky, tisk konceptů
- malé chyby opravovat ručně – korekční lak - místo opětovného tisku
- obálky je možno používat opakovaně, např. pro vnitřní poštu
- používat recyklovaný kancelářský papír na tisk a kopírování
- používání výrobků z recyklovaného papíru
- také řada dalších kancelářských potřeb je dnes k dostání z recyklovaného papíru: tiskopisy (výdajové a příjmové doklady, náhrada ces

tovních výloh atd.), bloky, sešity, obálky, vizitky, ale také šanony, složky a pořadače apod.; též hygienický papír

- informační a propagační materiály, brožury či publikace, materiály obce/úřadu/instituce tisknout na recyklovaném papíře

2) Kancelářské potřeby

fixky, pera, lepidla, lepící pásky...

Kancelářských potřeb je mnoho, jejich spotřeba je značná, a zároveň jsou většinou špatně recyklovatelné nebo vůbec nejsou recyklovatelné. Proto je jim a jejich výběru třeba věnovat pozornost.

- používat výrobky s delší životností, tj. pevná konstrukce, velký obsah či objem, dlouhá záruční doba
- psací potřeby s vyměnitelnými nebo doplňitelnými náplněmi
- tonery dávat znovu plnit
- dávat přednost výrobkům z materiálů, jejichž zpracování doprovází nižší spotřeba energie a nižší znečištění prostředí
- vhodné materiály jsou dřevo, kov, recyklovaný papír, přírodní kaučuk, polypropylen (PP), polyetylen (PE)
- vyhýbat se PVC, hliníku, barvivům s těžkými kovy, organickým rozpouštědly
- dřevěné tužky a pastelky místo plastových, nejlépe nelakované
- výrobky bez organických rozpouštědel, tj. lepidla, fixy a zvýrazňovače na vodní bázi (water based)
- fixy a zvýrazňovače lze nahradit např. tlustými dřevěnými, nelakovanými pastelkami nebo suchými (tužkovými) zvýrazňovači

- pro opravy používat korekční lak na vodní (případně ethanolové) bázi
- archivační systémy nejlépe z recyklovaného papíru, bez úpravy, bělení či plastového laminování
- nežádoucí jsou výrobky z PVC (např. pozor na některé kopírovací a promítací folie, složky, okénka pro identifikační štítky, průhledné folie, pořadače, děrovačky, sešíváčky, odvíječe lepící pásky) a polystyrenu (PS)
- nepoužívat zbytečné kancelářské potřeby a také zbytečně „esteticky“ upravené potřeby, jako jsou lakované nebo plastem laminované kancelářské sponky a napínáčky

3) Zařízení interiéru

nábytek, náterové hmoty, podlahové krytiny...

- materiál – nejlépe masivní dřevo (pokud je možnost, tak certifikované FSC dřevo - mezinárodní certifikát prokazující, že dřevo pochází z šetrně obhospodařovaných lesních porostů)
- pokud materiál typu dřevotříska, OSB deska apod., tak vybírat ty s co nejnižším obsahem unikajících polutantů (mají negativní vliv nejen na životní prostředí, ale i na zdraví); nejčastější z nich je formaldehyd, tedy pokud možno bez formaldehydu nebo s jeho velmi nízkou koncentrací, např. produkty se značkou EŠV (kategorie „aglomerované materiály na bázi dřeva a výrobky z nich“); nábytek určený pro kojence a děti – značka CE)

- povrchová úprava – použité nátěry přírodní nebo s nízkým vlivem na životní prostředí a zdraví – přírodní oleje a včelí vosk, případně alespoň nátěry vodou ředitelné
- co nejméně hliníku a plastů
- pokud to jde, je výborné podpořit lokálního výrobce nábytku

nátěrové hmoty - např. barvy, laky, lazury, mořidla apod.

Největší podíl na znečišťování životního prostředí v této sféře mají těkavé organické látky používané jako rozpouštědla a ře–didla. Uvolňují se do okolního vzduchu i několik měsíců a mají negativní vliv také na zdraví. Z hlediska domácího prostředí jsou nejméně závadné výrobky mající atest pro použití na hračky a pro styk s potravinami, dále pak nositelé značky EŠV (kategorie „nátěrové hmoty ředitelné vodou“) a samozřejmě přírodní ekvivalenty.

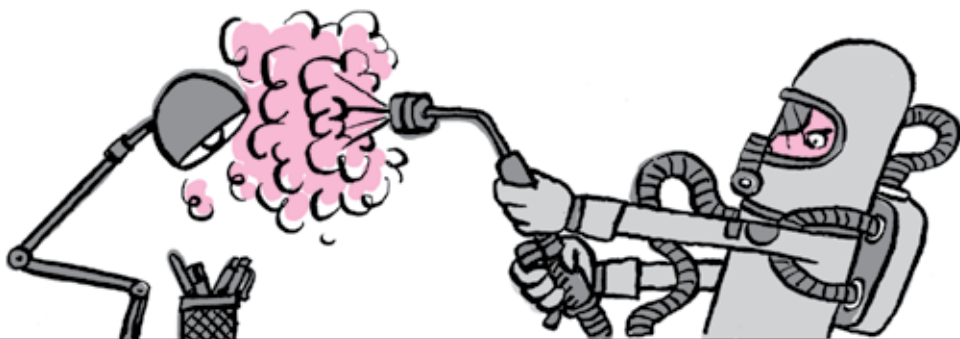
- používat prostředky ředitelné vodou, ne na bázi jiných rozpouštědel
- laky je možno nahradit přírodními ekvivalenty (přírodní oleje a vosky)

podlahové krytiny

- nejproblématičtější je linoleum z PVC, tj. nejčastěji užívaná krytina; je možné ji nahradit tradičním linoleem z přírodních materiálů

4) Úklid a čištění

čistící prostředky, rohožky...

- prevence znečištění a spotřeby čistících prostředků
- opatření, která brání znečištění a tedy snižují frekvenci úklidu - rohože a čistící zóny na frekventovaných místech; dostatečná velikost; před vchod přijde rohož hrubá a do budovy potom jemná

- zavést kritéria způsobu úklidu, tj. instrukce, jak provádět úklid efektivně a přitom z hlediska spotřeby čisticích prostředků úsporně. Jednou z možností je sestavit úklidový plán – tj. stanovit kde, co, kolikrát týdně, jak a kdy udělat; další formou může být přidělová distribuce čisticích prostředků personálu
- omezit použití chemických čisticích prostředků je možné tím, že se chemickými prostředky bude uklízet jen některé dny v týdnu či období
- omezovat škálu používaných čisticích prostředků, tj. nepoužívat ty čisticí prostředky, které nejsou nezbytně nutné
- správné dávkování – dodržovat dávkování dle pokynů na obalu a zamezit tím zbytečně větší spotřebě přípravku než je nutné - využívat „dávkovací pomůcky“ – dávkovací lahve, dávkovací uzávěry nebo mechanické rozprašovače (ty jsou z hlediska dávkování nejúspornější)
- omezovat dezinfekční prostředky – jejich používání je opodstatněné především v nemocnicích a podobných zařízeních a při doporučení lékaře, jinak je při běžném úklidu zbytečné
- vyhýbat se prostředkům obsahující chlór - mají negativní vliv na zdraví a životní prostředí
- většinu nečistot lze odstranit šetrnými čisticími prostředky pro mechanické čištění, víceúčelovými (univerzálními) čisticími prostředky, kyselinou citrónovou, popř. octem – a to s pomocí mechanických pomůcek

výběr čisticích prostředků

- zavést kritéria nákupu čisticích prostředků a pomůcek a přiblížit je nakupujícímu personálu
- omezovat používání prostředků s tzv. varovnými větami, S-věty, R-věty/ příp. H-věty, P-věty (např. prostředky na WC, hubení hmyzu) – značí různé nebezpečné vlastnosti výrobků, nepříznivé pro životní prostředí a často i pro zdraví lidí
- dávat přednost koncentrátům (vydrží déle, ušetří se odpad, místo ve skladu); kde je možnost, doplňovat prostředky do stávajících obalů, resp. pořizovat náhradní náplně (tj. kupovat dále jen obsah, ne už obal)
- preferovat výrobky s certifikátem „Ekologicky šetrný výrobek“
- přihlídnout k délce transportu (tj. z jaké vzdálenosti produkt pochází)

některé šetrné čisticí metody

důležité je používat vhodné mechanické pomůcky, především utěrky z mikrovláken, mopy s vyměnitelnou mikrovláknovou plochou, gumové stěrky na okna, kartáče, drátěnky apod.;

- vodní kámen stejně jako močový kámen je možno odstranit kyselinou citronovou nebo octem a práškem (působení nejlépe přes noc), z armatur hadříkem namočeným v horkém roztoku sody (poté pokapat citrónovou šťávou) nebo jen s použitím utěrky z mikrovláken namočené v teplé vodě
- zápach na toaletách lze odstranit pravidelným úklidem a dobrým větráním, vyhýbat se speciálním chemickým vůním
- předcházet ucpání odpadů zachytáváním větších nečistot (sítka), případně použít mechanické způsoby čištění (zvony)

5) Hospodaření s vodou

armatury, splachovače, vodní rozvody...

- důsledné používání úsporných baterií – pákové, na fotobuňku
- barevně označit kohoutky na teplou a studenou vodu, obdobně i u pákových baterií
- zavést úsporné splachování na WC – dvojitý objem splachovací dávky nebo stop-tlačítko
- nádobí neumývat pod tekoucí vodou
- využívání užitkové (např. dešťové) vody: k zalévání veřejných „zelených“ prostor; při stavbě či rekonstrukci zavedení dvojích rozvodů (na pitnou a užitkovou vodu)

6) Odpady

bezobalovost, stará kancelářská technika, třídění odpadu

Na prvním místě je třeba produkci odpadu omezovat. Teprve potom vzniklý odpad třídit, a to podle druhů dle možností lokálního systému nakládání s odpady.

prevence vzniku odpadů

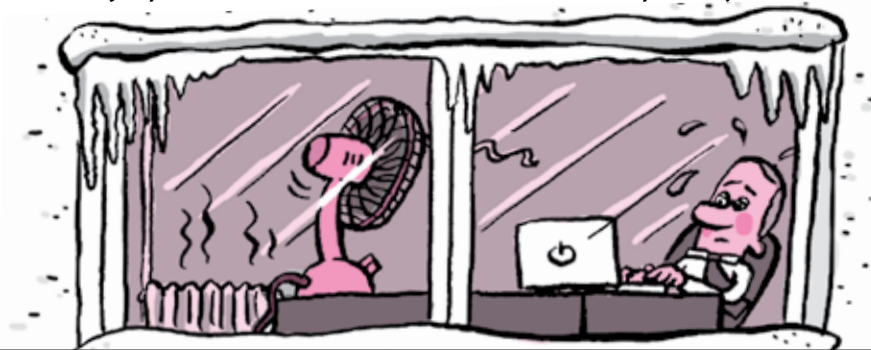
- k pití lze využít vodu z vodovodu – ta je svou kvalitou většinou srovnatelná s prodávanou vodou balenou
- kupovat zboží bez obalu
- kupovat jen to, co je potřeba; když je možnost, nechávat věci spravovat a používat dále
- starý počítač, monitor či kopírka, jsou-li ještě funkční, se mohou nabídnout k využití dalším osobám
- nepoužívat věci na jedno použití, resp. požítovat výrobky s dlouhou životností
- raději jedno velké balení než více menších
- dávat přednost takovým prostředkům, které je možno po spotřebování doplnit – tonerové kazety, čisticí prostředky, psací potřeby, vratné lahve apod.
- vyhnout se, pokud možno: hliníku (velká energetická náročnost při výrobě), nápojové kartony (recyklace velmi obtížná a vždy jen částečná)
- vyhýbat se bateriím a akumulátorům (stávají se nebezpečnými odpady) – tj. snažit se používat přístroje, které jsou napájeny přímo ze sítě, pokud je to nutné, tak použít alespoň vhodné typy nabíjecích akumulátorů

systém třídění odpadů v budovách

- jedna osoba, která má systém na zodpovědnost
- vhodné je spolupracovat na vytváření systému třídění odpadů s těmi, pro které je třídění určeno - zaměstnanci, externí spolupracovníci apod; zjistit, jaký odpad vytváří a přibližně v jakém množství
- vhodné nádoby na odpad (velikostí, barvou, značením) na vhodných místech (tj. tam, kde jsou přístupné jak lidem, kteří je používají, tak i úklidovému personálu) – ukládání odpadu i vyprazdňování by mělo být snadné
- tam, kde je nádoba na směsný odpad, musí být i na některé separované složky
- třídit přinejmenším papír, plasty, PET láhve, sklo, hliník, železo, nebezpečný odpad, bioodpad, nápojové kartony (tém se však pokud možno úplně vyhýbat); jedna společná nádoba na baterie/akumulátory, nebezpečný odpad a chemický odpad

7) Spotřeba energie

vytápění, izolace a těsnění oken, elektrické přístroje, svícení

Pro podrobné zjištění stavu a nalezení možných úspor je dobré si nechat zpracovat energetický audit, kde bude kvalifikovaně zhodnocen stav a možnosti zlepšení (odborný posudek) ve sféře energetické rekonstrukce a změny stavby. Některá opatření lze snadno zavést i bez něj.

Vytápění (regulace topení)

- funkční mechanická nebo lépe automatická regulace teploty (termoregulace)
- je potřeba mít v místnostech teploměry (příp. s vlhkoměry) pro kontrolu teploty, dohodnout se na nějaké teplotě a topení dle domluvené hodnoty regulovat
- topit jen v době, kdy jsou prostory využívány, tj. ne přes noc, o víkendech, dovolených
- zlepšit izolaci zdí za radiátory vrstvou izolačního materiálu s hliníkovou fólií, která odrazí záření zpět do místnosti: (lze koupit např. v „hobby“ marketech)
- odstranit omezení proudění teplého vzduchu z topných těles, např. špatně umístěný nábytek apod.
- nepřetápět – doporučené teploty: v místnostech 21 °C (max. 22 °C) a vlhkost cca 45 – 65 %, na chodbách a nepoužívaných prostorách 16-18 °C
- v zimě větrat nárazově, krátce a intenzivně

Izolace budov a okna

- omezit co nejvíce jakýkoliv únik tepla ven z budovy
- kvalitní, těsnící okna, dvojsklo/trojsklo (nejvyšší kvality), určitě ne z PVC, příp. alespoň utěsnit stávající okna instalováním gumového těsnění
- v zimě zatahovat žaluzie na noc – tím se přidává oknu další vrstva, která zlepší jeho izolační vlastnosti

Elektrospotřebiče

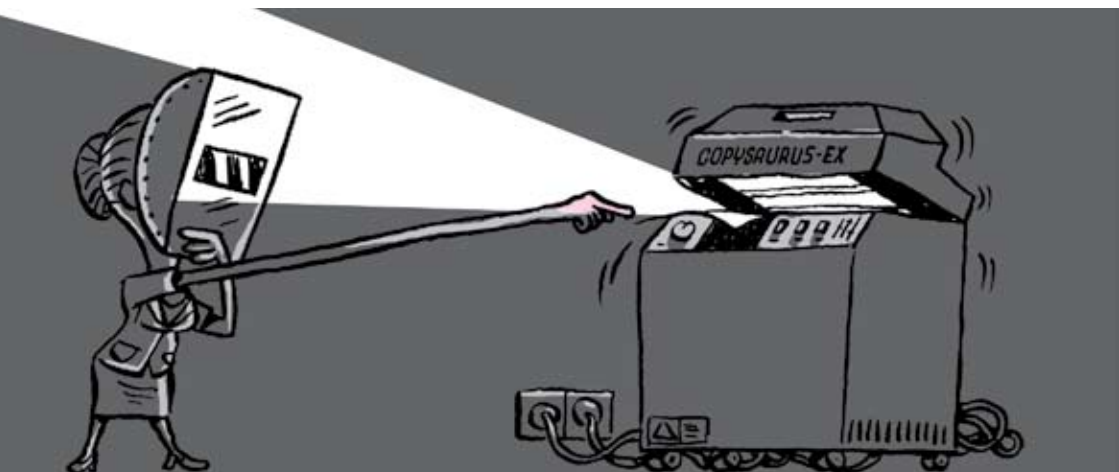
- nové přístroje kupovat s ohledem na nízkou spotřebu energie, tj. úsporné spotřebiče, mající energetický štítek A (A+, A++), pokud tyto podléhají štítkování (např. chladničky, pračky, myčky nádobí, zdroje světla)
- při nutnosti používat přístroje na baterie používat dobíjecí akumulátory, ne obyčejné jednorázové baterie
- dbát na správné umístění ledničky – ne v teple

Svícení

- svítit jen když je opravdu potřeba, tj. zhasínat při odchodu z místnosti
- pokud možno nesvítit za denního světla, problémem jsou zatažené nebo polozatažené žaluzie či závěsy
- úsporné žárovky používat všude, kromě prostor, které se užívají zřídka nebo po krátkou dobu

8) Kancelářská technika

monitory, počítače, kopírky, tiskárny, faxy, skenery

- dbát velmi na energetickou úspornost při koupi nových - nakupovat počítače, tiskárny, skenery, monitory, kopírky s mezinárodní značkou, garantovanou Evropskou komisí, „Energy Star“; který je implementován ve směrnici pro „Ekologicky šetrné výrobky“
- podobně vhodným kritériem je mezinárodní ekoznačka „TCO Development“, kterou lze vidět na monitorech a dále především na LCD displejích a noteboocích
- důležitá je nejen co nejnižší spotřeba energie jak při plném provozu, tak v pohotovostním režimu (tzv. režim stand-by) a když je přístroj vypnutý
- velmi úsporné je při nákupu nové tiskárny či kopírky pořídit přístroj s duplexním modulem umožňující oboustranný tisk a tisk více stran

na jeden list papíru; používat místo k ukládání z jedné strany potištěných, nepokrčených papírů, např. pro tiskové zkoušky

- důležitá je možnost vypnout přívod elektřiny, pokud nelze, tak využívat na vypínání zásuvkovou lištu s červeným vypínačem (hlavně na noc a přes víkend)
- vypínat počítač i monitor (příp. reproduktory), když se nějakou dobu nevyužívají (při delších pracovních pauzách, obědě, jednáních), životnost přístroje tím není omezena
- kopírovací stroje uspávat do spacího režimu
- zkontrolovat zda všechny počítače a další přístroje mají aktivován úsporný režim (ne falešný spořič s blikajícími prvky, ale vypnutý monitor); nezapínejte přístroj rutinně, ale až když s ním potřebujete pracovat
- tonery u tiskáren a kopírek je možné znovu naplnit; pozor, aby při renovaci toneru byla zajištěna i celková kontrola toneru s případnou výměnou poškozených částí (obvykle to tak bývá, kromě těch nejděvlejších)
- po dosloužení přístroje nabídnout někomu k využívání nebo vrátit u prodejce / výrobce, či v jiném sběrném místě určeném obcí, jako nebezpečný odpad

9) Stravování, občerstvení

pohoštění, potraviny, káva, čaj

- pokusit se zajistit alespoň některé potraviny z místních zdrojů
- používání biopotravin a u relevantních komodit (káva, čaj) Fair Trade výrobky
- používat pitnou vodu z kohoutku, místo vod balených

Certifikát pro ekologické kanceláře

Zájemci si mohou nechat svou kancelář certifikovat jako ekologicky šetrnou službu v kategorii „Kancelářské a administrativní služby“. Požadavky na udělení této značky přesně popisuje směrnice č. 60/2008, kterou najdete na webové stránce www.ekoznacka.cz. Povinná a volitelná kritéria pro udělení značky se týkají například oblastí jako jsou zdroje energie, úspory energie, voda, praní, čištění, desinfekce, odpady a ostatní (doprava, řízení, nákupy, ...). Podrobnosti Vám rádi sdělí pracovníci Agentury pro ekologicky šetrné výrobky, která je součástí CENIA.

Použité a doporučené zdroje:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_sk.pdf

<http://zeleneuradovani.cz>

<http://www.ekoporadna.cz/>

<http://www.ekoporadna.sk/>

<http://www.zivica.sk/>

<http://www.energystar.gov/>

[http://www.ekoznacka.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid](http://www.ekoznacka.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid)

[MZPMSFHMV9DV/\\$FILE/602008.pdf](http://www.ekoznacka.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid)

http://zeleneuradovani.cz/vystupy_z_projektu_kompas/

<http://www.veronica.cz/?id=199>

HRUBÝ, P.; JAKUBKA, Z.; KANICHOVÁ, K.; GAILLYOVÁ, Y.; LEDVINA, P. Standardy zeleného úřadování. Brno: ZO ČSOP Veronica, 2007. 30 s.

KANICHOVÁ, K.; TYM, A.: Chcete mít vliv? Chovejte se ekologicky. Časopis Bedrník, č. 4/2007, s. 7-9. ISSN 1801-1381.

KANICHOVÁ, K.: Průvodce ekologickým úklidem. Časopis Bedrník, č. 6/2007, s. 3-6. ISSN 1801-1381.

KANICHOVÁ, K.: Odpovědné nakupování. Příručka pro všechny, kdo nakupují v malém i velkém. Praha: CENIA, 2008. 40s. ISBN 978-80-85087-61-1.